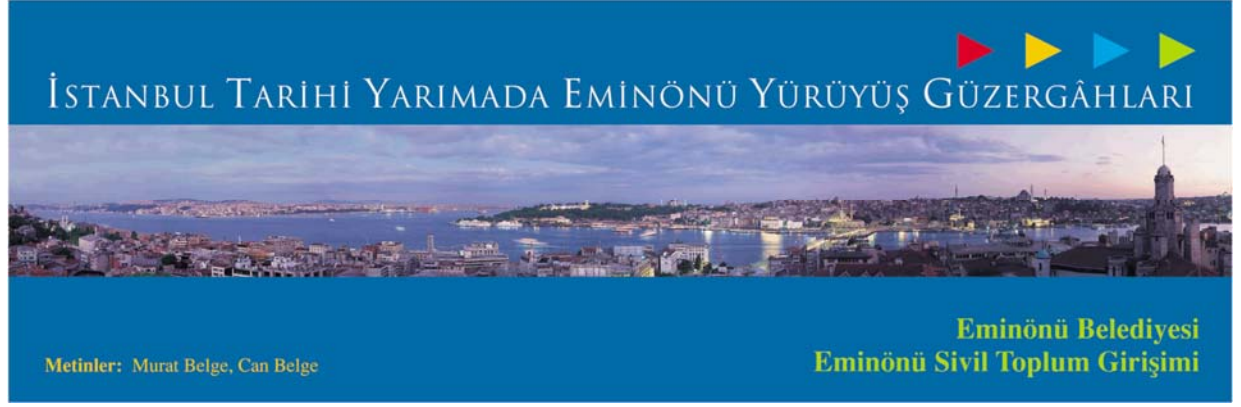

Sevgili İstanbullu'lar ve İstanbulseverler...

Dünya kültür mirasının en değerli ve benzersiz örneklerinin İstanbul'un tarihi yarımadasında bulunduğunu biliyoruz. Bu mirasın büyük bölümü Eminönü İlçesi sınırları içinde olduğu için, dünyamızda bu bölgenin ayrıcalıklı bir yeri vardır.

Eminönü Belediyesi, Eminönü Sivil Toplum Girişimi ile işbirliği yaparak, ilçemizi görüp, tanıyıp, sahip çıkmamız için **"Yürüyüş Güzergâhları"** hazırladı.

Bölgemizi keşfetmemiz için şimdilik (**haritada Kırmızı, Sarı, Mavi ve Yeşil renklerle belirtilen**) **4 "Yürüyüş Güzergâhı"** ile başlayan bu programda, zaman içinde yeni güzergâhlar da yer alacak.

Seçtiğiniz güzergâhı daha kolay izleyebilmeniz için, alıştığınız mavi sokak levhaları, yürüyüş güzergâhındaki yerlerini, yönlendirme oklarla belirgin hale getirildiği kırmızı levhalara bıraktı.

Gelin,

Eminönü'nü bölgemizi bir de bu güzergâhlarda gezin.

Tarihi yarımadayı görmeden bilmek, bilmeden sevmek, sevmeden korumak kolay değil.

"Aklın bilmediğine, yürek üzülemez!"

EMİNÖNÜ BELEDİYESİ, EMİNÖNÜ SİVİL TOPLUM GİRİŞİMİ

Projeyi Destekleyenler

Alfabetik sıraya göre dizilmiştir.

Antik Hotel Armada Hotel , Blue House Hotel

Cafe Medusa , Citadel Hotel

Eresin Crovvn Hotel , Grand Hotel Gülsoy

Kalyon Hotel , Mozaik Restaurant

Orient Express Hotel , Royal Hotel

Rumeli Cafe Restaurant , Yaşmak Sultan Hotel , Wall

Kapak Fotoğrafı: Görkem Kızılkayak
Fotoğraflar: Yasin Ocakoğlu
Harita İllüstrasyon : Burhan Şehit

KIRMIZI GÜZERGAH:

Divanyolu Parkuru (Ortalama 1.5 - 3 saat)

B3 - C3

Bizim bugün "Divanyolu" adıyla andığımız cadde, Roma imparatoru Büyük Konstantin'in Doğu Roma olmak üzere inşaa ettiği bu kentin ana caddesinin, yani Mese'nin başlangıç kısmıydı. Bu ana cadde üzerinde, Çemberlitaş, Beyazıt ve Aksaray'da, aslında bugün de olduğu gibi meydanlar vardı. Aksaray'da bu ana cadde bir çatal yapar, güney çatalı Yedikule'ye, kuzeydeki de Edirnekapi'ya uzanırdı.

Osmanlılar Beyazıt-Sultanahmet arasındaki caddeyi korudular ve Saray'da toplanan Divan-ı Hümayun'a giden (ya da oradan dönen) vezirler, askerler ve başka görevliler buradan geçtiği için "Divanyolu" dediler. Yeniçeriler de buradan geçtiği için şimdi Çemberlitaş-Beyazıt arasındaki bölüme onların adı verildi. İki imparatorluğun "ana caddesi" olan bu güzergâhta, ikisinin de çeşitli kalıntıları var. Bugün bu yolu isterseniz on beş dakikada yürürsünüz, isterseniz salınarak, sağa sola girip çıkarak, iki saati tamamlarsınız.

Biz bu yürüyüşe Sultanahmet'te, caddenin başındaki "Milion" taşından başlayalım. Bu taşın adı enflasyondan ötürü "Milion"a çıkmadı; uzunluk ölçüsü "mil"den geliyor. Kent dünyanın merkezi, bu nokta da merkezin merkeziydi. Şimdi burada gördüğümüz sütun, dört ayaklı bir kaide üstünde yükselen ve üzeri de bir kubbeyle örtülü olan ilk anıtın küçük bir parçasıdır.

Aynı sırada yer alan, 68 sonrasında, Batı'da Hippie'istan ile Doğu'da Nepal ve Katmandu arasında uzanan "esrarengiz" yolun belli başlı duraklarından "Pudding Snop" hâlâ duruyor.

Milion'un önünden, sağ taraftaki kaldırım boyunca yürüyüşe geçtik. Az sonra, sağımızda, şimdi Türk Edebiyatı Vakfı olan ama edebiyattan çok haliyle işgal ettiği izlenimini veren, Cevrî Kalfa Sibyan Mektebi 'ni görüyoruz. III.Selim'i öldüren zorbalar, sonradan II. Mahmud olacak şehzadenin dairesine öldürmek üzere saldırınca onu sarayın damına kaçırın, saldırganları oyalamak için de mangaldaki külü gözlerine savuran yürekli kadın. Eline geçeni hayrata yatırmış.

Karşı sırada bina yok. Orası zaten başka bir yürüyüşün güzergâhı. Ama bir bahçe içinde duran Firuz Ağa Camii'ne bir göz atalım. Ta II. Bayezid zamanından, yani kentin en eski camilerinden biri. Zaten tek kubbesi, duvardan destek alır. Minaresi nedense sağda değil, soldadır. Yaptıran Hazinedarbaşı Firuz Ağa'nın türbesi de bahçededir. Yolun Cevrî Kalfa Okulu tarafında kalarak devam eder ve İncili Çavuş sokağına saparsak Kaygusuz Tekkesi'ne geliriz. Şimdiki haliyle "Tekke" olduğunu anlamak kolay değil. Kaygusuz Baba bir Kadiri Şeyhi olsa gerek.

Gene aynı sırada sağda, bir de hamam var. Nedense Park hamamı deniyor. Kızlarağası Medresesi'nden ise pek bir şey kalmamış. Geliyoruz Cağaloğlu'nun köşesine. Şimdi sağımızda "Türbe". Yaptıran, II. Mahmud, tarzı gene "ampir"dir. İçinde Mahmud'un yanı sıra oğlu Abdülaziz ile torunu Abdülhamid'de yatmaktadır. Hazirede ise Şeyh Bedreddin'den Sait Halim Paşa'ya kadar birçok ünlü kişinin mezarı vardır.

Saltanat sonrası ölen Osmanlılar da, saltanatın sona ermesinde bir miktar payı olan Ziya Gökalp de buradadır. Cadde üstündeki sebili de ilginçtir.

Karşı sırada Köprülü Kütüphanesi var. Bunu, az ileride, bütün Köprülü Külliyesi ile birlikte anlatalım. Ama buraya kadar gelmişken o kaldırıma geçip Piyer Loti'den aşağıya biraz yürüelim. Eski Konservatuvar şimdi Eminönü Belediyesi oldu ve yeni, ama eski tarza uygun yapılmış bir bina da eklendi. Bu arada orada olduğu bilinen Theodosios Sarnıcı da ortaya çıkarıldı. Belediye binasından girip bu güzel, orta boyda, 5. yüzyıldan kalma sarnıcı görebilirsiniz.

II. Mahmut Türbesi

türlü durduramayan Turhan Sultan, artık iyice yaşlanmış ve pek fazla da tanınmayan

İstanbul Kütüphanesi
(Sofyaçayme Sokak)

Türbe'den devam ettiğimizde, sokağı geçtikten sonraki blokta, en başta şimdi Basın Müzesi olan bina var. Bunu Safvet Paşa, Darülfünun (Üniversite) olsun diye yaptırmış. Mimarının Fossati olması muhtemel. İstanbul'da "Üniversite" olsun diye birçok bina inşaatına başlanmış, ama bitmeden bina başka devlet dairesinin elinde kalmıştır.

Çemberlitaş Hamamı burada II. Selim'in hasekisi ve III. Murad'ın annesi Venedik asıllı Nurbanu Sultan yaptırdığı için (16. yüzyıl sonu) "Valide Hamamı"da deniyor. "Çifte hamam"dı bu. Ama uzun süredir başka amaçlar için kullanılıyor. Şu sıralar gene lokanta olan binayı Sinan'ın yaptığını biliyoruz.

Karşı sırada Köprülü Külliyesi'nin başka binaları: cami, medrese, türbe. Ham da arkamızda kalıyor. Girişi Vezir Hanı caddesinde. Köprülü Mehmed Paşa son devşirmelerden biridir. Arnavut asıllıydı. Hâlâ çocuk olan oğlu IV. Mehmed ile birlikte, devletin geçirdiği depremleri bir türlü durduramayan Turhan Sultan, artık iyice yaşlanmış ve pek fazla da tanınmayan bu veziri 1656'da sadrazamlığa getirdi. Bu sert paşayla birlikte, artık yaylan gıcırdayan devleti bir süre daha ayakta tuttu. Ama ahali herhalde Köprülü Mehmed Paşa'nın sertliğinden pek hoşnut değildi ki şimdi önümüzde duran açık türbesine bakarak, "Paşa, mezarına rahmet yağsın da gazabını dindirsin diye tepesini açık tutmuş" tarzında yorumlar yaptılar.

Cadde üstünde dersane ve mescit olarak yaptırılmış küçük bina var. Sekizgen

planlıdır. Minaresi yoktur. Avlunun öteki tarafında şimdiye dokuz odası kalan medreseyi görürüz. Oğlu Fazıl Ahmed Paşa'da Köprülü'nün türbesinde gömülüdür.

Peykhane sokağına bakan cephede ise yanyana üç dükkân sıralıdır. Kütüphane'nin bağımsız binası önünden geçmiştik. Bu, çok erken bir Kütüphane. Babasının vasiyeti üstüne Ahmed Paşa'nın yaptırdığı söylenir. Bizde konut dışına çıkıp "kamusal" karakter edinen Kitaplıklar 18. yüzyılda başlar. Halen çalışıyor. Külliye'nin görmediğimiz binası da demin değindiğimiz iş hanı. Bu kocaman bina pek başarılı olmayan bir onarım gördü. Anlayan bir gözle yeniden ele alınsa iyi olacak.

Çemberlitaş Meydam'na geldik. Milion'dan sonraki ilk meydan. Konstantin Forumu'yu burası ve sütunun üstünde de kenti kurmaktan başka Hristiyanlığı serbest bırakan imparatorun "lir çalan Apollo" kılığında bir heykeli vardı. Heykel yok olalı çok oluyor da, 18. yüzyıldaki bir semt yangınından sonra sütunun ayakta kalabilmesi için demir çemberler takıldı.

Şimdi karşımızda Atik Ali Paşa Camii'nin arka tarafını görüyoruz. Kapısı öbür tarafta. Gene bir II. Bayezid dönemi devlet adamı, gene fetih öncesi özellikler gösteren bir cami. Burada ana mekân kare biçimindedir. Dışından payandalarla desteklenmiş pencerele kasnak üstünde kubbe yükselir. Mihrap kısmında bir çıkıntı vardır ve bir yarım kubbeye örtülüdür. İlk haliyle Fatih Camii'nin de bu plana göre yapılmış olduğunu biliyoruz, (tabii çok daha büyüktü) Külliye binalarından pek bir şey kalmamış ama medresesi, caddenin karşı tarafında duruyor. Yol genişletilirken o da biraz tıraşlanmış. On iki odası ve ortada kare planlı bir dershanesi var. Bir süreden beri Kültür Vakfı'nın elinde.

Gene bu kaldırımı izliyoruz. Az sonra bir bahçe (hazire) içinde Koca Sinan Paşa Külliyesi'nin önündeyiz. Enderun'dan yetişme, Arnavut asıllı Sinan Paşa Yemen ve Tunus fatihi olarak tanınır. Burada, on altı kenarlı olan türbesinden başka, küçük bir medrese ve ilginç bir sebil görüyoruz. Mimarının Davut Ağa olduğu biliniyor. Mezar taşları da incelemeye değer.

Aradaki dar sokaktan sonra Çorlulu Ali Paşa Külliyesi'ne geliyoruz. Bu bizi daha yakına, 18. yüzyıla getiriyor. Burada da, pek ilginç olmayan bir cami, özellikle de hoş bir nargile kahvesi olduğu için çok daha ilginç bir derslane ve çoğu halıcı dükkânı haline gelmiş medrese odaları. Burayı belki gezi sonuna saklayıp son yorgunluk kahvesini burada içmeli.

Karşı sırada yine bir Külliye ve yaptıran da, gene Köprülü ailesinden Merzifonlu Kara Mustafa Paşa. Bu ailenin bütün üyeleri Osmanlı'yı ayakta tutmaya çalışmıştı. Niyeti aynı olan damatları Mustafa Paşa ise, İkinci Viyana Kuşatması'nda uğradığı bozgunla Karlofça'ya giden yolu açmış ve ötekilerin bütün çabalarını boşa çıkarmıştır. Bu külliyenin derslane-mesciti de sekizgen biçiminde ve minaresiz. Cadde üstünde olan dükkânları genişleme sırasında yıkılmış. Medrese sağlam artık. On odası var ve ortadaki avluyu üç yanından kuşatıyor. Köşesinde beş cepheli güzel bir sebili de var. Bu küçük alana bir de sibyan mektebi sığdırılmış. Yanındaki su deposunu da unutmayalım.

Külliye'nin yanından denize doğru açılan Gedik Paşa caddesine girerseniz, az sonra solunuzda Fatih'in son sadrazamı (Rum asıllı) Gedik Ahmed Paşa'nın önce camiini, sonra da daha ilginç bir yapı olan hamamım göreceksiniz. Paralel Bali Paşa sokağında

ise 1914'te Amerikalıların yaptığı, şimdi Ermenilere verdiği Protestan Kilisesi'ni bulabilirsiniz.

Buralarda Gedikpaşa çarşısı canlı ve renkli. O arada Azak Apartmanları bu yakanın erken Batılı apartman örneği olarak ilginç. Eski Azak tiyatrosu da Güllü Agop'un tiyatrosunun yerinde yapılmıştı. Şimdi o da yok.

Orada veya burada Keçecizade Fuad Paşa'nın ironik esprisini hatırlayarak hüzünlenin: Divanyolu, bazı binalar yıkılarak veya geri çekilerek doğru dürüst bir cadde haline getirildiğinde, "iyi oldu" diye onu kutlayanlara, "Bu kaldırımları bize atılan taşlarla yaptık" demişti.

Yorulmadıysanız,

Sahaflar Çarşısı'nda kitap karıştırabilir, Kapalıçarşı'da küçük bir tur atabilir veya Çemberlitaş Hamamı'nın göbektaşına kendinizi bırakabilirsiniz.

SARI GÜZERGAH:

SULTANAHMET PARKURU (Ortalama 2-3 Saat) C3-C4

Ayasofya'nın, Sultanahmet Camii'nin, Topkapı Sarayının bulunduğu bölge, kentin bugünkü hayatında, turizmin en canlı bölgesi. Çünkü turistler burada kentin en önemli tarihî eserlerini görmeye geliyor; çünkü bu eserler kentin bu bölgesine yapılmış.

Coğrafi bakımdan kentin en doğu ucu olan bu bölge, daha "manevi" bakımlardan kentin merkezi olarak kurulmuştu. Byzas'ın kurduğu ilk "Byzantian" da yarımadanın bu uçundaydı. Sonra, Constantinus kenti yeniden kurarken gene burayı seçti. Sarayı burada yaptı (bölge "siyasî merkez" oldu). Patrikhane kilisesini burada yaptılar (şimdiki Ayasofya'dan önce-böylelikle "dini merkez" oldu) derken Hipodrom da burada yapıldı (yani "sosyal merkez" oldu).

Bin küsur yıl sonra bu kenti fetheden Osmanlılar da bu düzeni fazla değiştirmediler. Bizans sarayı göçmüştü ama onun oldukça yakınına Topkapı yapıldı. Ayasofya en önemli cami haline geldi. Bir süre sonra da Sultanahmet inşa edildi, Hipodrom ise At Meydanı oldu. Roma Hamamı'nın yerine Osmanlı Hamamı, Romalı aristokrat konaklarının üstüne Paşa konakları yapıldı.

Bugünün dünyasında, kentlerin bir takım bölgeleri turistikleşince, yerli halk oralara pek uğramaz oluyor. Ama biz bu bölgeye böyle davranmayalım, burayı başkalarına bırakmayalım. Burada görülecekler bizim için çok daha ilginç ve anlamlı.

Constantinus'un kentinde Ayasofya ile Hipodrom ve Saray arasında açılan bu meydanın adı Augusteion'du. "Divanyolu" parkurunda anlatılan "Milion Taşı" ile anacadde Meşe de burada başlıyor ve batıya doğru uzanıyordu.

Ayasofya işte şurada. Şimdiye kadar içine bakmadınızsa, artık sırası gelmiştir. Gene de, girmeden önce çevresinde bir tur atıp dışından iyice görün. Kapıdan girerken, daha önce burada bulunan, sonuncusu Nika ayaklanmasında yıkılan kiliselerin neye benzediğine dair bilgiler var. Çevre de zaten çeşitli zamanlardan kalma taşlar, sütunlarla dolu.

Ayasofya'yı 6. yüzyılın başında Iustinianus, Tralles'ten matematikçi Anthemius ile Miletus'tan geometrici İsidorus'a yaptırdı. Birkaç rakam verelim: Yüzölçümü 7570 metrekaaredir. Kubbesinin yerden yüksekliği 55.60, çapı ise 31 -32 metredir (tam daire olmadığı için böyle bir ölçü). Bu kubbe boyutlarını aşan ancak birkaç bina var dünyada.

Özelliği yalnız boyutlarının büyüklüğü değildir. Daha önce Roma'daki Pantheon gibi yuvarlak plana göre inşa edilmiş binalara kubbe yapılıyordu. Ayasofya, dekorasyon değil, gerçek örtü sistemi olarak bir kubbenin dört köşe bir binayı kapattığı ilk örnektir. Ayrıca, doğu-batı aksında eklenen iki yarım kubbe iç mekânı alabildiğince genişletmiş, merkezî kubbeyi de güçlendirmiştir. Bu kubbe ağırlığı bina içinde 107 sütuna paylaştırılmıştır.

Binaya ekso-narteks ve narteks bölümlerinden geçerek giriyoruz. Uzun süredir bitemeyen onarımlar nedeniyle binanın yarısı iskelelerle kaplanmış olsa da, görülebilen iç kısımlar gene de yeterince etkileyici. Üst kata tırmanmayı ihmal etmeyin. Binanın o yükseklikten görülmesi de çok ilginç. Ayrıca bu kattaki mozaikler, özellikle İsa'nın Deesis tablosu görülmeli.

Ayasofya gibi bir binayı hakkıyla anlatmaya kalkarsak, burada başka şeye yer kalmaz. Ayrıca bir kitap almanızı salık vererek, bu gezinin öteki duraklarına geçelim. Ayasofya'nın bahçesinde duran türbelere (II. Selim, III. Murad, vb) ne yazık ki girilemiyor. Oysa içlerindeki çiniler çok güzel.

Karşı sıradaki Yerebatan ya da Bazilika Sarnıcı'nı bu geziye alalım. Sarnıç, geziyi fazla şişirse de, buradaki binalarla hem-ayar. Bu çok önemli bölgenin su ihtiyacını karşılamak üzere yapılmış, kentin en büyük kapalı sarnıcı. 140x170 metrelik bir alana yayılıyor ve on iki sırada yirmi sekizden toplam 336 sütun çatısını ayakta tutuyor. Seksenlerdeki onarımdan sonra yapılan yollarla bütün sarnıcı gezebiliyor, ucundaki Gorgon başlarını da görebiliyoruz.

Bazilikadan çıktıktan sonra Divanyolu'nun karşı tarafına geçerek buradaki parkın içinde sağa sola bakınarak biraz gezebiliriz. Burada her yerde antik taşlar var ve belli ki aklıbaşında bir kazı yapılsa çok daha fazlası da çıkarılacak. Ama herhalde çıkmışları yeterli sayıyoruz ki, yenilerini aramaya gerek görmüyoruz. Lausos ve Antiohos gibi aristokratların saraylarından bazı bölümler görülebiliyor. Buradaki daire biçimindeki kalıntı, Lausos sarayının kabul salonu olarak tesbit edilmiştir.

Adliye'ye doğru yürüyünce küçük bir kilise yıkıntısı görülüyor, ama kapısı kilitli bir bahçe içinde durduğu için yanma kadar gidilemiyor. Burası Azize Euphemia'ya ithaf edilmiş bir kilisedir.

3. yüzyılda yaşamış ve Hristiyan olduğu için öldürülmüştü. 4. yüzyılda Nikaia Konsili doğru öğretiyi saptamak üzere toplanırken, Euphemia'nın tabutuna da iki tezi yazıp

koyduklarını, sonra münasip bir zamanda tabutu yeniden açınca doğru tezi kalbinin üstünde, "sapkın" tezi ayağının altında bulduklarını anlatırlar. Sevilen bir azizedir. Tabutu şimdi Fener'de, patrikhane kilisesi Aya Yorgi'dedir ve yılda iki kere yortusu yapılır. Ama buradaki kilisesi göz göre göre yok olmaya bırakılmış. Dönelim Hipodrom'un bulunduğu alana. Hipodrom'un üstü heykellerle süslü ana girişi kuzey uçundaydı. O görkemli yapıdan bu güne, birkaç dikilitaştan başka hemen hemen hiçbir şey kalmamış durumda. Mermer koltuklarından sadece bir tanesi Sultanahmet Camii'nin bahçesinde yatıyor, onun da zaten kimse farkında değil. O girişe en yakında, şimdi, Alman Çeşmesi'ni görüyoruz. Bu, Kayser NVilhelm'in bize ilk armağanı. İkincisi Bağdat Demiryolu oldu; üçüncüsü de I. Dünya Savaşı. Alman Oryantalizminin bir eseri diyelim.

Hipodrom'un ortasında Spina deneni ("belkemiği" anlamında) çizgi uzanıyor ve yanşan arabaların çevresinde döndüğü bu çizgi üstünde belli başlı anıtlar yer alıyordu. Bunların bazıları çevrelerinde toprak iyice yükselmiş olarak hâlâ oradalar. Örneğin, İstanbul'un en eski tarihi anıtı Mısır'dan getirilmiş. İ.Ö. 1550'den kalma, Firavun Tuthmosis'in Mezopotamya seferini anan hiyeroglif obelisk. Kaidesinde, taşın burada dikilişinin hikâyesi resimlerle anlatılmış.

Sonra da Burmalı Sütun. Palata Savaşı'nda öldürülen Pers askerlerinin bronz zırh ve kalkanlarının eritilerek bu zafer anıtının yapıldığı anlatılır. Anıt, birbirine dolanmış üç yilandan meydana geliyor. Bunlardan birinin başı şimdiki arkeoloji müzesinde, ötekiler kayıp.

Üçüncü dikilitaşı Konstantinos VII. Porfirigennetos koydurmuş. Örme olduğu için o kadar ilginç değil. Ama en uzununu da bu.

Hipodrom'un batı kanadında Tapu Binası var. Çok eski eserlerle dolu bu alanda Tapu ve güney ucundaki Marmara Üniversitesi Rektörlüğü (yani eski İktisadi-Ticari ilimler Akademisi) 19. ve 20. yüzyılların dönümünde yer alan Millî Mimarlık Akımının ürünüdür. Batıdan gelen "art nouveau" akımına karşı yerli bir tepkidir bu akım.

Onun yanıdaysa, şimdi Türk - İslâm Eserleri Müzesi olan, Kanunî'nin arkadaşı ve ilk sadrazamı İbrahim Paşa'nın sarayı duruyor. Ünlü hikâyledir. Paşa çocuklarının sünnet düğününde padişahı inanılmaz bir lüks içinde ağırlamış. Sonunda, Uludağ'dan getirilmiş buzlardan yapılmış kâseler içinde hoşaf ikram edince, Kanunî dayanamamış, "senin düğün benimkinden haşmetli oldu," demiş. İbrahim, "öyledir" diye cevap verince sinirlenecekken sadrazam devam etmiş: "sizin sünnet düğününde en hatırlı konuk bendim. Benim konuğum sizsiniz. Elbet benim düğünüm daha haşmetli olacak." Hoş kompliman filan ama İbrahim, Kanunî'nin karısı Hürrem'le ters düşünce hayatını koruyamadı. Burası hem müze olarak, hem de bina olarak görmeye değer bir yer.

Gene güneye doğru ilerleyip Endüstri Meslek Lisesi'ne gelebiliriz. Bunun yüksek bahçesinden Marmara kıyısı manzarasını seyretmek güzel oluyor. Halka açık değil ama içinde bir haddehane (yani demir işleyen bir işlik) de var. Birilerinden izin alıp gezebilirsiniz, epey ilginç. Ama bu okulun oturduğu yer zaten ilginç. Buralarda toprak denize doğru alçalmaya başlıyor. Oysa biz hâlâ Hipodrom'un kapladığı alandayız. Hipodrom gibi bir binanın bir kısmı bugün hâlâ ayakta durur da, onu herkesten saklayarak yıkılmasını beklemek, akıl alır bir şey midir? Bunu görebilmek için insanlar neler vermezdi! Ama işte öyle duruyor.

Sphendone Duvarları'nı görebilmek için yokuştan inmek gerekiyor. İnip, çevresini dolaşıp, Küçük Ayasofya caddesinden gene meydana, daha doğrusu, Arasta'nın oraya gelebiliriz. Görece yeni onarılan Arasta öncelikle turistlere hitap eden bir çarşı ama ilgiliyseniz, siz de iyi şeyler satan dükkânlar bulabilirsiniz. Ama burada asıl ilginç yer Mozaik Müzesi. Büyük Saray'ı süsleyen bu seküler mozaikler (av sahneleri, çeşitli hayvanlar, vb) gerçekten çok güzel. Bizans resim sanatında hep görülen o donuk, resmî tutuk hava yok.

Büyük Saray, 1204 Latin işgalinde adamakıllı harap olmuştu. 1453'te iyice yıkık bir haldeydi. Ama bu koca sarayın bazı bölümleri bugüne kalmıştır ve iyi bir restorasyon çalışmasıyla çok ilginç ve çekici bir hale getirilebilir. Ne var ki, Sphendone için söylediğimiz bunun için de geçerli. Bu sokakta sarayın kalıntıları gözden ırak, gönülden ırak, öylece yatıyor. Gerçekten inanılır bir durum değil, ama böyle.

Sultanahmet Camii'ne henüz girmemiştik, şimdi girebiliriz. Sinan'ın kalfalarından Sedefkâr Mehmed Ağa, camiye I. Ahmed için, 17. yüzyılın başında inşa etmiştir. Dört yanında birer yarım kubbeyle sarılmış olan kare planı, Sinan'ın Şehzade'sine fazla bir yenilik eklemes. Kubbe, dört kocaman fil ayağı üzerinde yükselmektedir. İçindeki çiniler çoktur ve bu da camiye, yabancıların "mavi cami" demesine yol açan o özel havayı kazandırır. Ancak 16. yüzyılın gerçekten çok güzel İznik çiniciliği artık sona ermiştir ve buradaki çinilerin de birinci sınıf olduğu söylenemez. Cami geniş bir külliye ile birlikte yapılmıştır. Hünkâr Kasrı olan kısımda şimdi bir Halı Müzesi açıldı. Gösterilen eserlerin bazıları çok eski ve önemli. Altı minareli başka cami yok dünyada. Bu yapılırken bir tane Mekke'de vardı; rekabet eder gibi olmamak için ona bir minare daha eklendi.

Çelik Gülersoy'un Yeşil Ev'i, bir yanında şimdi çarşı olan Cedid Mehmed Efendi Medresesi öbür yanında Abdurrahman Sami Türbesi ve Tekkesi ile duruyor. İyi havalarda otelin bahçesi oturup dinlenmek için iyi bir yer. Ama zaten bu çevrede birçok kahve bulunuyor.

Sinan, Hürrem Sultan için bu meydanda büyük çifte bir hamam yapmıştı. Bu güzel bina da şimdi halı sergilemek için kullanılıyor. Böyle bir bina için pek yerinde bir işlev sayılmaz.

Hamamın yanından bir sokak, çeşitli otel ve pansiyonların yoğunlaştığı bölgeye doğru gidiyor. Burada solda, eski Sultanahmet Hapisesi, şimdi kentin en şık otellerinden biri. Cezaevi gene Millî Mimari akımının ürünlerinden biriydi ve yetmişlere kadar çalıştı. Ana kapının açıldığı sokağın adı hâlâ Tevkifhane. Bunu kesen, tahliye olanların salındığı yan kapının bulunduğu sokağın adı ise Kutluğun. Burada şimdi Magnaura Sarayı'nın restorasyon çalışmaları yürüyor. Bizans'tan kalma bu saray da, Bizans'tan kalan birçok şey gibi, anlaşılmasız bir bakımsızlık sonucu bir apartmanın içinde kalmış ve özel mülk olmuştu. Şimdi restore ediliyor, bu iyi, yalnız bu sefer de fazla restore edilmesi tehlikesi var gibi görünüyor.

Bu turda göreceğimiz son iki tarihî eser İshak Paşa'nın camii ve hamamı. İshak Paşa, II. Bayezid döneminin vezirlerindendi.

Onun için bu yapılar epey eskiden kalma (kentte hüküm süren ikinci padişah). Bu nedenle ilginç oldukları söylenebilir ama başkaca özellikleri yok.

Yorulmadıysanız

Topkapı Sarayı'nı veya Arkeoloji Müzelerini gezebilir, tarihi Darphane binalarında bir etkinliğe katılabilir, Eminönü Belediyesi'nin Cankurtaran Meydanı'ndaki Marmara Denizi manzaralı Sosyal Tesislerinde bir kahve molası verebilir ya da bu bölgedeki lezzet noktalarından* bir tanesini deneyebilirsiniz.

MAVİ GÜZERGAH:

Milion-Hidayet Camii (Eminönü) (Ortalama 2 - 3.5 saat)

C3-D2-C2

Şimdi, Milion Taşı'nın yanından harekete başladığımız üçüncü geziye hazırlanıyoruz. Burası "dünyanın başladığı yer" olduğuna göre, bizim de sık sık buradan yola çıkmamız doğal.

Bu gezide Sirkeci'ye doğru yürüyeceğiz. Ama önce Soğukkuyu, Soğukçeşme kısımlarını tamamlayalım. Ayasofya'nın önünde durup karşı kaldırıma baktığımızda Yücel dershanesi ile yanında bazı eski duvarlar görüyoruz. Dershane, zamanında Suriyeli bir tüccar ailesi olan Abud ailesinin çeşitli konutlarından biriydi. Sonra uzun zaman YMCA (Young Men's Christian Association) olarak kullanıldı.

Yanındaki yan yıkık duvarlar ise çok daha eskiden kalma. Burada Bizans'ın Ayasofya'dan eski olan Panayia Halkoprateia Kilisesi vardı. Bir zaman patrikhane kilisesi bile olmuştu. Adının da ima ettiği gibi, kentin bu bölgesinde bakırcı esnafı yerleşmişti. 1204 Latin işgalinde bu kilise de iyice soyuldu. 1484'te yarı yıkık bir durumdayken onarımdan geçirip camiye çevrildi (Acem Ağa Mescidi adıyla bilinir) ama bu cami de günümüze kalamadı.

Şimdi sağımızdaki sokağa sapalım. Birtakım otel ve "hostel"ler arasından geçerek, ön cephesi terk ettiğimiz tramvay yolunda olan Soğukkuyu ya da Cafer Ağa Medresesi'nin girişine geleceğiz. Solumuzda, onarımdan geçerek iyice modern görünüm almış kagir bir bina duruyor. Mütareke sırasında İstanbul muhafızlığı yapan Çerkeş asıllı Abud Ahmed Paşa'nın konağıydı burası.

Cafer Ağa Medresesi boş dururken yeniden kullanılır hale geldi. Çeşitli el sanatlarıyla uğraşanlar medrese hücrelerini atölye haline getirdiler. Sanının bu sanatlar öğretiliyor da burada. Kahvesi var, sevimli bir yer.

Medreseyi yapan Mimar Sinan, yaptıran da kızlar ağası Cafer Ağa'dır. Buradan devam edince sokak bizi Çelik Gülersoy'un kavga düşüş restore etmeyi başardığı Soğukçeşme Evlerine ya da Ayasofya Pansiyonları'na getiriyor. Bu evleri görmek için buradan Saray girişine doğru bir gidip gelelim isterseniz. Özelliği olan evler oldukları için birçok turist kalıyor bu pansiyonlarda. Birinin üstünde, "Fahri Korutürk'ün doğduğu ev" yazılı. Birini de Gülersoy İstanbul Kitaplığı olmak üzere düzenledi, kendi kitaplarını da buraya bağışladı.

Gülhane'ye doğru giderken solda bir bahçe kapısı, içinde gene Gülersoy'un restore ettirdiği ahşap konak, bir lokanta olarak düzenlediği Sera, bir de, Şimdi bar haline getirilmiş küçük Bizans Sarnıcı var. Aynı yolun devamında, "resepsiyon" bölümünü geçince, Şimdi lokanta olan daha büyük bir sarnıca geliyoruz.

Sokak bizi Gülhane Parkı'nın önüne getiriyor. İsterseniz, buradan içeri girer, sağdaki hafif eğimli yoldan Darphane'ye ya da soldan Arkeoloji Müzesi'ne doğru gidebilirsiniz. Gülhane Parkı olan yer de eskiden Topkapı Sarayı'nın bahçeleri içindeydi. Yüzyıl başında Cemil Topuzlu halka açık park haline getirdi.

Parkın duvarından caddeye doğru çıkıntı yapan bir k ő k görüyorsunuz: Alay K ő k . Bu yapının bugünkü Őeklini 19. yüzyılda aldığı söyleniyor ama, daha önce de burcun üstünde ahşap bir k ő k bulunduğu tahmin ediliyor. Çünkü Evliya elebi (17. yüzyıl) padişahın burada oturup esnaf alaylarının buradan geçmesini seyrettiğini söylüyor. Levn 'nin minyatürlerini yaptığı türden bir alay. K ő k n iőlevi buydu. Şimdiki binayı Balyanlar'dan biri yapmış olabilir.

Karşı kaldırıma geçelim, hatt  biraz da geriye doğru yürüyelim.  n nde çok gösteriőli sebiller olan bir camiye geliyoruz. Zeynep Sultan Camii. İyi de, bu Zeynep Sultan III. Ahmed'in kızlarından, yani 18. yüzyılın ilk yarısı. Sebil ise I. Abdülhamid'in k llyesinden, yani aynı yüzyılın sonu. IV. Vakıf Hanı'nın önünde cadde genişletilirken, Abdülhamid K llyesi'nin yolu tıkayan sebili s k l p buraya taőınmıőtı. Onun için böyle. Hayatı epey acılı geçmiő bu padişahın, camii Beylerbeyi'nde, k llyesi Bahçekapı'da, sebili de Gülhane'de. Epey dağınık bir manzara arz ediyor. Sebilin taş iőçilięi çok güzel. Cami taş ve tuğla.

Çok dikkat çekici bir özelliği görünmüyor, çağına uygun Barok tarzda, ama sade bir yapıdır. Kubbenin oturduğu kasnak içeriden tromplarla desteklenmiőtir. Arkasında bir de sibyan mektebi vardır.

Gülhane kapısının karşısındaki 19. yüzyıl binası Soğukçeşme Asker  Rüődiyesi olarak yapılmıştı. Daha  sonra Morg haline getirildi. Seksenlerde Devlet Güvenlik Mahkemesi olarak kullanıldı. Şimdi de ocuk Mahkemeleri oldu. İőlevsel anlamda değilse de, binanın kendisi oldukça güzel.

Bu kaldırımdan bakınca, karőıda, Bab-ı Ali'nin arka kapısını seyrediyoruz. Ama Şimdi Bab-ı  li konusuna girmeyelim, çünkü onu gene bu çevrede yapacağımız bir başka gezide konuőacaęız. Sadece, Baőbakanlık Osmanlı Arőivi'nin burada, Bab-ı Ali kompleksi içinde olduğunu söyleyelim. Dünyanın en zengin arőivlerinden biridir.

Sola sapıp biraz yürüyoruz. Karşı köşede gene bir k llye içinde bir cami görülüyor. Burası da Beşir Ağa'nın k llyesi. Gene 18. y zyıldayız; Hacı da olan kızlar ağası Beşir Ağa ("Beşir", siyah hadımlara en sık verilen adlardandır) uzun yaőadı. III. Ahmed zamanında sarayda yükseldi, ama Patrona İsyanı'ndan sonra da yerini korudu. Ne zaman doğduğunu tab i bilmiyoruz, 1650 dolayları olmalı, çünkü 1746'da, doksan küsur yaőında öldü.K llye, L le Devri sonrası devam eden baroka uygun, iddialı değilse de çok zarif binalardan oluőuyor. Kentin fazla bilinen yapılarından değil ama daha fazla bilinmeyi hak ederdi.İki katlıdır; eğime uyularak avlu yükseltilmiőtir. Güzel sebili sokak üstünde bir köşede, cümle kapısı da öteki utadır. Őadırvanı ve tuvaletlerine avludan bir merdivenle inilmektedir. Camiden ve sebilden başka medresesi, kütüphanesi ve

tekkesi vardır. Tekke binası külliye'den ayrı, arkadaki bir sokaktadır. Bu sokaktaki binaları İstanbul Valiliği "sivil toplum"a terketmiş anlaşılan. Ama sivil toplum da verilene almamış gibi görünüyor. Beşir Ağa Külliye'den başka Kapalıçarşı'nın Mercan kapısı yanında bir çeşme, Eyüp'te başka bir kütüphane, Kahire'de bir mektep yaptırmıştı.

Külliye'nin az ilerisinde adı nedense ün kazanmış Şengül Hamamı vardır ve belki bu ünden ötürü şimdiki sahibi burayı köşk hamamı olarak yeniden adlandırmıştır. Bunun yapılışı bayağı eskiye, Fatih'in sadrazamı Mahmud Paşa'ya kadar gidiyor. Hamamlar genellikle çok dayanıklı olmayan binalardır. Herhalde bu da o zamandan bu zamana çok değişiklik geçirmiş olmalı.

Şengül Hamamı'nı da gördükten sonra biz gene asıl güzergâhımıza, tramvay yoluna dönelim. Alay Köşkü'nün az ilerisinde bir binanın bodrumunda Ayios Theron Ayazması vardı. Ama hâlâ burada su akıyor mu, bilemiyorum.

Sirkeci'ye gelirken solda, şimdi büfe olmuş bir sebil görüyoruz. Köşede duran yapı "Muradiye Sebili" olarak tanınıyor. Oysa yaptıran Mirmiran Mehmed Paşa ve yapılışı da 16. yüzyıl sonları olmalı. "Muradiye", üç aylık saltanatı sırasında V. Murad'ın onarımını yaptırmış olmasından ileri geliyor. Zavallı Murad'ın bu korkunç üç ay içinde böyle bir işe yetişmiş olması da şaşılacak şey.

Dört yol ağzına geldiğimizde, kısa bir süre, tramvayı bırakıp ters yöne gidelim, Cağaloğlu'ndan yukarıya biraz tırmanalım. Soldaki ilk sokağa girdiğimizde, dibinde, yenice restore edilmiş bir hamam var. Burada vaktiyle birkaç katlı bir apartman vardı; bunun bir katında da, Bab-ı Âli yazar çizer takımının zaman zaman gittiği bir meyhane çalışırdı. Sonra bir gün binayı yıktılar: içinden hamam çıktı! İstanbul böyle bir kettir. Olmadık yerden olmadık bir şey çıkabilir, çünkü birçok yerinde sonradan gelen önceden olanı yutarak üstüne kurulmuştur.

Hemen karşısında da Hoca Paşa Camii duruyor. Banilerinin aynı olmadığı söyleniyor. Camiyi 16. yüzyıl sonunda, Üveys Paşa yaptırmış. Ama herhalde çok onarım görmüş olmalı, çünkü 19. yüzyıl özellikleri ağır basıyor.

Biraz daha tırmanınca Ebusuud caddesinin Ankara caddesiyle birleştiği köşede, eski Meserret oteli ve pastanesini görüyoruz. Bu binayı da vaktiyle Abud Kardeşler yaptırmış. Unlu Bab-ı Âli baskınında, bir kısım ittihatçılar burada oturarak sahneye çıkma sıralarının gelmesini beklemişlerdi. Bab-ı Âli olduğu yıllarda, yani yetmişlere kadar, yazarların da uğradığı, buluşup hoş beş ettiği bir mekândı.

Karşı sırada yine ilginç bir kompleks var. Dükkânlar sırası içinde, Afitab'ın yanındaki bir kapıdan bir avluya geçiyorsunuz. Avluda yangın geçirmiş ve henüz onarım görmemiş iki güzel 19. yüzyıl yapısının iskeletleri duruyor. Bu dükkân ve işyerlerinin bazılarının içine girmeyi başarabilirseniz, Cenevizliler'den olduğu söylenen bazı taş duvar kalıntılarını da görebilirsiniz - ama başarırısanız!

Bab-ı Âli'yi öteki geziye bırakıp geri dönelim. Halil Lütfü Dördüncü (Bab-ı Ali'nin cimriliğiyle ün yapmış patronu) hanlarından birinin önünden geçerek Sirkeci Garı'na geliyoruz. Gar binasını Alman mimar Tachmund yapmıştır. Dcmiryolu'nun yapılması Abdülaziz'in saltanat dönemindeydi. Demiryolunu gene Almanlar inşa ediyordu ve Orient Express'i de taşıyacak olan hat burada bitiyordu. Tachmund, epey daha sonra 1890'da, "doğulu" motifler katarak "yerlileştirdiği" gar binasını tamamladı. Dört beş yıl sonra da Beyoğlu'nda Pera Palas yapılacak, Sirkeci'de inen yolcular kentte kendilerine lâıyk bir otele gideceklerdi. Garın lokanta bölümü, başka ayrıntıları, oldukça hoştur.

Şimdi biraz sapa kalan bir yere gitmemiz gerekiyor: Sepetçiler Kasrı'na. Ama her yere sapa kalıyor. Zamanında Topkapı Sarayı'nın bütün çevresi, deniz kıyılan, boy boy, çeşit çeşit köşkler ve kasırlarla kuşatılmıştı. Çoğuna ayrı ayrı işlevler de verilmişti. Ama içlerinden yalnız bu kasr bugünleri görebildi. "Sepetçiler", saray muhafızı Bostancı birliklerinin bölüklerinden birinin adıydı. Bu kasrı onlar finanse etmemişse de, herhalde inşaatında çalışmışlardı. Yaptıran padişah, İbrahim'dir. Uzun zaman harap bir şekilde durduktan sonra nihayet seksenlerde başarı derecesini ölçemediğimiz bir restorasyondan geçti. Şimdi Uluslararası Basın Merkezi oldu ama ilk restorasyon amacı olan lokanta işlevini de bazı biçimlerde yerine getiriyor.

Sepetçiler'den karşı kaldırıma geçip Sirkeci'ye dönelim. Muradiye'den Hamidiye'ye girdiğimizde, bir süre önce, yerinden olmuş Hamidiye Sebili'nin öteki arkadaşlarının hâlâ durduğu Hamidiye Külliye'sine geleceğiz. Burada cadde boyunca dizilmiş dükkânların çoğu bu külliyenin medrese kısmından. Türbe ve hazire de onların bitiminde yer alıyor. İmaret ve sibyan mektebi ise büsbütün yıkılmış. Borsa'ya bırakılan binalar duruyor. Ancak, bu sokak içinde bulunan Yıldız Dede Hamamı'ndan da bugüne bir şey kalmadı.

Külliyenin tam karşısında, bir kısım binaların yerine yapılan 4. Vakıf Han duruyor. Millî Mimarlık akımının baş temsilcisi Mimar Kemaleddin Bey'in önde gelen eserlerinden biri. Osmanlı'nın son demlerinde, modern hayata uygun iş hanlarına yoğun ihtiyaç vardı. Vakıf hanları ile bu ihtiyaca karşılık vermeye çalışılıyordu. 1911'den 1926'ya kadar yapımı süren bu bina benzerleri arasında en güzel olanıdır, diyebiliriz.

Burada sokak içindeki Sansaryan Han da uzun zaman İstanbul'da polisin belli başlı binası olduğu için epey bir şöhret yapmıştı. Hamidiye caddesi gene bir dörtyol ağzında bitiyor. Buradan sola saparak yürürsek, köşede bir vakte kadar Sümerbank, ondan önce Bi-ba-bo, ondan önce de "Oroz Dibak" olan mağazaya geliriz. Ama biz bu turda

böyle çarşı Pazar işine fazla karışmayalım. Dörtiyoldaki İş Bankası alıcı gözle bir bakışa değer. Biz Bahçekapı'dan, Nimet Abla'ya doğru gidelim. Burada ahşap Arpacılar Mescidi var. Onun bir iki bina ilerisinde bir banka. Eskiden burada ibadethane olmaktan çıkmış bir sinagog binası vardı ve burası Ege Lokantası'nın yeriidi. Adı Ege Lokantası ama herkes "Havra" derdi. Sonra burayı başka bir banka aldı, lokanta da Eminönü Meydanı'na taşındı. Yeninin eskiyi yutmasından söz ediyordum: eski havra şimdiki banka binasının içinde kaldı.

Biz de meydana çıkalım. Son olarak bir de Hidayet Camii'ne bakalım. Doğrusu, turu daha güzel bir binanın anılarıyla kapamak isterdim. Bu cami ise pek güzel değil. Ama sonuç olarak, burada, Eminönü Meydanı'ndayız. Bakacak, kurcalayacak çok şey var. Bir sandalyeye çöküp yorgunluk çıkarmak için de çok yer var.

Hidayet Camii'ni ilkin II.Mahmud, ama o ahşap cami ortadan kalkınca Abdülhamid yaptırmıştı. Tasarımını Vallaury'nin yaptığı söylenir. Vallaury şüphesiz iyi bir mimardır ama onun yapacağı binanın klasik Osmanlı tarzıyla bir ilgisinin olamayacağına da şüphe yoktur.

Yorulmadıysanız,

Yenicami'yi veya Rüstempaşa Camiî ziyaret edebilir, Mısır Çarşısı'nda haftalık alışverişinizi yapabilir,Bölgedeki Lezzet Noktalarından* bir tanesini deneyebilirsiniz.

YEŞİL GÜZERGAH:

Çemberlitaş-Kapalı Çarşı Parkuru (Ortalama 2.5 - 3 saat)

Pazar günleri Kapalı Çarşı kapalı

B3

Çemberlitaş'a adını veren sütun, Bizans zamanında tepesinde Büyük Constantinus'un heykelinin durduğu örme bir sütundu. Daha ilk dönemlerinden itibaren başına gelen felaketler yüzünden sürekli onarımdan geçirilmiştir. Osmanlı zamanındaki yangınlar da buna eklenince, ayakta durması için demir çemberlerle desteklenen otuz beş metre yüksekliğindeki bu sütun kalmıştır geriye.

Sütunun yanından Molla Fenari Sokak içeri doğru gider, biraz ileride Vezirhane caddesine dönüşür. Vezirhane'de, sağ tarafınızda Aslan Lokantası'nı göreceksiniz. Geleneksel Türk yemeklerini en iyi yapan esnaf lokantalarından biridir Aslan Lokantası. Lokantaya gelmeden, soldan devam ederseniz Tavukçu Pazarı sokağına gelirsiniz. Burada da ilginç bir balık lokantası var. Sokağına girdikten sonra sağ kolda 58 numarayı bulun, hiç isim falan yazmayan daracık bir kapıdan içeri girin ve umudunuzu kaybetmeden birkaç kat tırmanın. İlginç bir yerle karşılaşacağınıza emin olabilirsiniz.

Yürüyüşe başlamadan evvel karnınızı doyurmak istiyorsanız, bu iki lokantadan birini seçebilirsiniz. Kapalı Çarşı'ya girmeden önce yolumuzun üstündeki birkaç binaya uğrayalım isterseniz. Mesela, Nur-u Osmaniye Camii... Bunun için Tavuk Pazarı sokaktan Nur-u Osmaniye caddesine girelim. Hemen başlarda, sağınızda Sofcu Han'ı

göreceksiniz, avlusuna girip kısaca bakmakta fayda var. Eski bir bina olmakla birlikte yıkık dökük sayılmaz. Karşısında ise Yağcı Han diye bir başka han daha var. İleride ise, yine sağ tarafta şimdi Anatolian Carpets diye geçen, zamanında sebil olan başka bir dükkân göreceksiniz. Biraz daha ileride ise meşhur Nur-u Osmaniye sağ tarafınızda dikilecek. Bu caminin inşaatım 1748 'de I. Mahmut başlatmıştır. Fakat bitirmeye ömrü yetmeyince, kardeşi III. Osman döneminde, 1755'te tamamlanmıştır. Dolayısıyla caminin ismi Osman'a mal olmuştur. Simeon adlı Rum bir mimarın yaptığı tahmin edilen Nur-u Osmaniye Camii, o dönemde yaygın olan Barok tarzının oldukça farklı bir eseridir. Caminin on dört kubbesi, dörtgen olmayan iç avlusu, bahçesi ve külliyeinin diğer binaları hoştur. Özellikle Padişahın atı üstünde camiye girişine yol veren rampalı Hünkâr mahfili ilginçtir.

Cami'yi, Şerefefendi sokağı tarafından terk edelim. Tam köşede 18. yüzyıldan kalma Şeref Han var. Biraz ileride ise Mahmut Paşa Camii ve Türbesi çıkacak karşınıza. Mahmut Paşa, Fatih'in ilk sadrazamlarından biriydi. Rum asıllıydı ama dine sonradan geçen birçok kişi gibi yeni dininde oldukça sofuydu. Ama buyandan da Fatih'in oğluyla Mahmut Paşa'nın karılarından biri arasında bir aşk yaşandığı dedikoduları çıkmıştı. Mahmut Paşa'nın bu karısını uzaklara gönderdiği, Fatih'in onu idam ettirmesiyle sona erdi. "Gasl" edildiği yeri Camii'nin avlusunda görebilirsiniz. Cami iç mekânının istenen büyüklüğe gelebilmesi için iki kubbeli inşa edilmiş. Bu tarz bir cami daha var İstanbul'da; Murat Paşa Camii. Başka da böyle iki kubbeli cami yok. Mahmut Paşa'nın yine bu külliyeinde bulunan çinili türbesinde Selçuklu havası vardır ve hoştur.

Cami'den çıkarken yine Mahmut Paşa Mahkeme sokağını seçin, Küçük Yıldız Hanı sokağına girmeden, karşınıza çıkan Kılıççılar sokağına doğru devam edin. Burası dar, sevimli bir sokaktır, iki tarafında dükkânlar sıralıdır, keyifle yürüyebilirsiniz. Az ileride, sağınızda kemerli bir kapı göreceksiniz, burası Çuhacı Han'ın girişidir. Çuhacı Han'ın içinden geçerek diğer kapıdan çıkalım, bu hanı da görmüş olalım.

Bu sefer Çuhacı Hanı sokaktayız. Artık Kapalı Çarşı'ya geldik sayılır. Çeşitli deprem ve yangınlardan sonra birçok kez onarım gören Kapalı Çarşı, içinde iki lokanta, 4399 dükkân, 2195 oda, 497 dolap, 12 hazine, bir camii, 10 mescid, bir hamam, 19 çeşme, 8 kuyu, 24 han, bir mektep ve bir de türbe barındıran 47.000 metrekairelik bir alana yayılır. Bugün bunların hepsi durmuyor tabii. Sandal ve Cevahir Bedestenleri, Kapalı Çarşının tamamlanan ilk binalarıdır. Cevahir Bedesten'i'nin dört kapısından birinin üstündeki Bizans Kartalı kabartması, bu binanın Bizans zamanında yapıldığını düşündürür ama Osmanlı döneminde inşaatına başlanmış olması ve inşaatı sırasında civarda bulunan Bizans'tan kalma bir taşın orada kullanılmış olması akla daha yakındır. Kapalı bir bina olduğu, geceleri de kapıları kilitlendiği için daha ziyade değerli eşya ticaretiyle uğraşanlar burayı tercih etmişlerdir. Ama akla gelebilecek her şeyin alınıp satıldığı bir yerdi Kapalı Çarşı. Sokakları loncalara göre bölüşülmüştü, bugün hâlâ sokak adlarında bu bölüşüm dikkat çekiyor.

Şimdi önemli olan içeriye nereden gireceğinize karar vermeniz. O kadar çok kapı var ki, kaybolmak işten değil. Ama biz sizi, bunca kapıya rağmen, pek insanın bilmediği bir kapıdan sokalım içeri. Çuhacı Han sokağını aşağı doğru yürüyüp Mahmut Paşa Kapısı'na geliyoruz. Çok dolaşmadan girmeyi tercih ederseniz Mahmut Paşa Kapı'sından da girebilirsiniz. Ama az bilinen girişi görmek istiyorsanız, Mahmut Paşa Kapısı'ndan hemen önce, sağ tarafta Kalcılar Han var. Girelim içeri. Buranın da hoş bir avlusu var. Girip bakarsanız derli toplu, sevimli bir yer olduğunu teslim edersiniz.

Han'ın içinde, ama avluya girmeden hemen solda, Sıra Odalar diye daracık bir sokak var, oraya girip sonuna kadar yürüyün, tekrar sola dönünce kendinizi Kapalı Çarşı'nın içinde Kuyumcu Kâmil Öztoprak sokakta bulacaksınız. Sandal Bedestenini tam karşınıza düşer, ama orayı sonraya bırakalım. Çarşıya girdiğiniz kapıdan sağa dönüp ilerlediğinizde, şimdi Boybeyi diye geçen minik bir kuyumcu dükkânı göreceksiniz. Burası diğer dükkânlar gibi değil, yolun ortasına müstakil dikilmiş küçük, iki katlı bir kulübe havasında. Bilin ki, eskiden bu küçük yer bir muhallebici dükkânıydı, üst katında, nasıl sığılıyorsa, oturulup muhallebi yenirdi. Bunu gözünüzün önüne getirmeye çalışın, mesela, küçük dükkâna bakarken. Kuyumcu olduktan itibaren pek bir hoşluğu kalmamış.

Muhallebicinin solundan Halıcılar caddesine doğru gidelim şimdi de. Caddenin solunda Cevahir Bedestenini var. Oraya girmeden önce cadde üstündeki mekânlara değinelim. Burada Fes Cafe, Caffè Moak ve Ethem Tezçakar kahvesi var. Hepsi de tercihinize göre oturup bir şeyler yiyebileceğiniz ya da içebileceğiniz sevimli mekânlar. Daha yorulmadıysanız, bedestenini geçince de Şark Kahvesi ya da Havuzlu Restaurant'ı göreceğiz, onları bekleyebilirsiniz. Burada, "Deli Kızın Yeri" diye bir dükkân da var. Zamanında Amerikan elçiliğinden emekli olduktan sonra Türkiye ve Kapalı Çarşı'dan kopamayan Amerikalı bir çiftin dükkânı burası.

Cevahir Bedestenini'ne girip, Kapalı Çarşı'nın bu en eski mahallini de gördükten sonra, sağ tarafımızdaki Zenneciler Sokak'tan çıkalım. Şimdi karşımıza çıkan Şark Kahvesi de oturulabilecek bir yerdir. Kahveyi geçip Fesçiler sokaktan devam edin. Kuyumcu sokağı gördüğünüzde sağa girin. Burada, girişindeki "heybetli" havuzdan ötürü adı Havuzlu Restaurant'a çıkmış bir lokanta var. Burada da oturabilirsiniz, aman havuza dikkat!

İç bedesten, yani Cevahir Bedesten'i eskiden silahların satıldığı bir mekândı. 35 - 40 sene öncesine kadar korudu bu halini. Silahların yanında mücevherat ve kıymetli eşya da vardı. Heykeller, ok, yay, kılıç, kama gibi bir sürü değerli eşyanın sergilendiği bir

müzeyi andırıyordu o yıllarda. Bu malları alıp satan tüccarlar da meşgul oldukları mallar hakkında bilgili, tecrübeli insanlardı. Zamanla bu mallar azalıp yerlerini daha alelade mallar aldı. Bugün artık o otuz beş-kırk yıl önceki görüntüsü yok bedestenin. Yine de Çarşı'nın diğer bölgelerine göre daha sakin, daha ciddi bir kısım olmaya devam ediyor. Bağınp çağırarak, müşteriye kolundan tutup çekerek dükkâna sokan satıcı tipi yok mesela bu alanda. Yaptığı işi ciddiye alan, sattığı malı tanıyan, sadece satmak değil, hakkında müşteriye bilgi vermek isteyen insanlar ikamet ediyorlar eski bedestende. Bu açıdan da en çok Amerikalı turistlerden tatmin oldukları anlaşıyor. Ne meslekten olursa olsun, Amerikalı turistin almak istediği eşyanın tarihiyle ilgili

bilgilenmek istediği, alıp ülkesine döndükten sonra da gerek mektupla, gerek elektronik

postayla teşekkürler gönderdiğini anlatıyor buradaki antikacılar. Türklerin ise bu konudaki ilgisizliğinden yakınıyorlar.

Biraz dinlendiyseniz, yürüyüşümüze yine Şark Kahvesi'nden başlayalım. Yağlıkçılar sokağını takip ediyoruz. Solunuzda Çakır Ağa Camii'ni göreceksiniz. Çarşı içinde kalan bu caminin küçük bir minaresi bile var. Ezan saatinde cami imamı üç-dört basamak tırmanarak ulaştığı minarenin tepesinden mikrofon yardımıyla namaza çağınıyor esnafı. Biraz daha ileride, yine sol kolda, Cebeci Han çıkıyor karşımıza. Dümdüz devam edersek bu yol bizi Örücüler Kapısı'na kadar götürür ama henüz çıkmak niyetinde değilsek, Cebeci Han'ın karşısındaki sokaktan dümdüz ilerleyelim. Bu yolun sonunda, yani Acıçeşme sokakla birleştiği yerde belki de çarşının en hoş mekânlarından biri, Zincirli Han var. Burası her bakımdan çok iyi korunmuş. Zemindeki taşlar, üst kattaki dükkânlar, hatta aradaki merdivenler, hepsi geçmişte nasılsa bugün de öyle. Avluya girmeden hemen önce solunuzdaki merdivenlerden yukarı çıkarsanız göreceksiniz ki avluyu çevreleyen dükkânların koca koca levhalarla reklam yapmaya ihtiyaçları olmamış hiç. Bütün dükkânlar birbirine benziyor, kendi sağlam kapılarını içeri yaptırmışlar ama bütün bu kapıların önünde yeşil orijinal kapılar hâlâ durduğu için görüntü hiç bozulmamış. Dükkânların camlarından içeriyi gördüğünüzde, içerisiyle dışarı ise tarihte kalmış gibi sanki. Aynen korunmuş. O yeşil kapıların ardında lüks mücevherciler olduğu anlaşılmıyor katien.

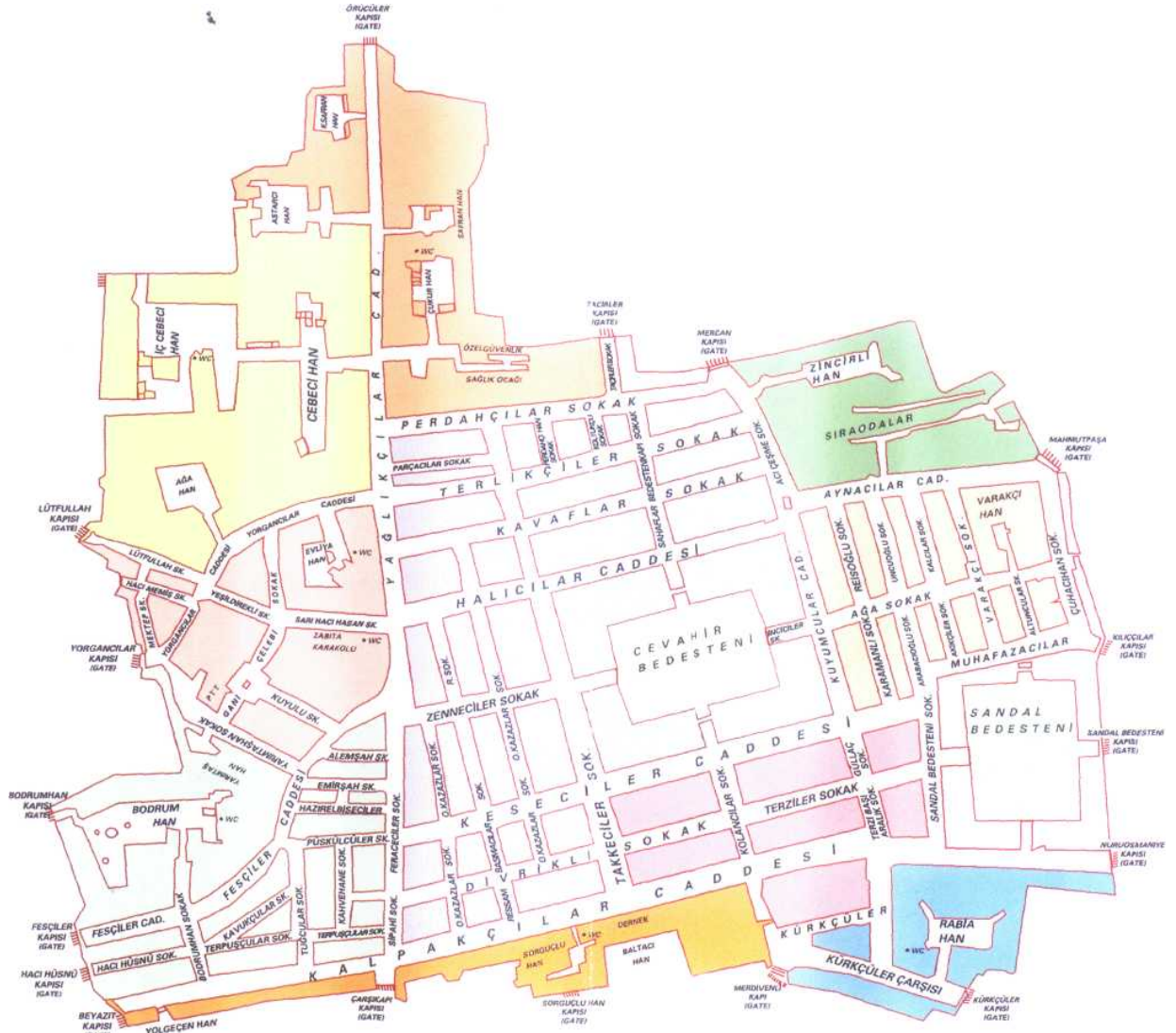
Buradan sonra yine sağdan devam edersek Kapalı Çarşı'ya girdiğimiz noktaya geri dönmüş oluyoruz. Büsbütün geri dönmeyelim de, Kuyumcular caddesinden geçip Sandal Bedesteni'ne gidelim, yine en eski yapılardan olan bu bedesteni de görmemiş olmayalım. Eskiden burada mezat yapılırdı, artık yapılmıyor. Osmanlı zamanında Mezat

başlamadan evvel tüccarlar bekçilerin kapıları açmasıyla birlikte içeri doluşur, herkes kendi dükkânının önündeki yerini aldıktan sonra bir üst kidedeki duacı denen bölükbaşının önderliğinde Padişah için dua edilirdi. Arkasından, "tavcılık yapılmayacak, mal kapatılmayacak, kefilsiz mal alınıp satılmayacak" diye yemin edilip mezata geçilirdi.

Bedestenden çıkıp Kalpakçılarbaşı caddesine çıkıyoruz ve sağa dönüp caddeyi boyu boyunca yürüyoruz. Solunuzda Kürkçüler Çarşısı'nı göreceksiniz. 1945 yangınından sonra "ihya edilen" çeşme de yine bu yol üzerinde karşınıza çıkacak. Bu cadde aslında Çarşı'nın en sevimsiz, ya da özelliksiz parkuru, geniş bir caddeyi andırıyor, içinden araba geçse şaşırırmazsınız. Caddenin sonu Beyazıt kapısına denk düşüyor. Beyazıt kapısından çıkıp son olarak belki bir de Sahaflar Çarşısı'na uğrayabilirsiniz.

Yorulmadıysanız,

Bölgedeki *Lezzet Noktaları'ndan birini deneyebilir, Mercan ve Uzunçarşı'dan Halic'e doğru uzanıp Bizans'tan günümüze kadar gelen bu alışveriş caddelerini keşfedebilirsiniz.

Kapalı Çarşı Yerleşim Planı

***EMINONU'NUN OLMAZSA OLMAZ LEZZETLERİ**

- Kapalı Çarşı'yı gezerken Nur-u Osmaniye tarafında Aslan veya Subaşı lokantasında öğle yemeği (Tencere yemekleri) Pazar günleri kapalı.
- Mısır Çarşısı'nı gezerken, Pandeli'de öğle yemeği (tencere yemekleri) Pazar günleri kapalı.
- Yenicami meydanında iken, Hamdi'de kebab çeşitleri öğlen veya akşam. Levi Lokantasında, Sefarad yemekleri öğlen. Cumartesi-Pazar kapalı.
- Sirkeci'de iken, Konyalı lokantasında öğle yemeği (tencere yemekleri) Pazar günleri kapalı.
- Sirkeci'deyken Hacı Bekir şekercisinden Demir Hindi şerbeti, sakızlı lokum, kişniş şekeri. Pazar günleri kapalı.
- Hocapaşa'dayken, Kasap Osman'da döner. Öğlen-akşam Kardeşler lokantasında kuru fasulye, Filibe köftecisinde köfte. Öğlen. Pazar günleri kapalı.
- Sultanahmet'te iken tarihi Sultanahmet Köftecisi Selim Ustadan köfte-piyaz. Öğlen veya akşam
- Cankurtaran - Ahırkapı'dayken Balıkçı Sabahattin'de balık. Öğlen veya akşam.
- Laleli'deyken, Koska Helvacısı'ndan Şam tatlısı ve helva çeşitleri. Vefa'dayken Vefa Bozacısı'ndan boza ve sarı leblebi.

EMİNÖNÜ'NDE DAHA FAZLASI İÇİN

"İstanbul Gezi Rehberi" Murat Belge, Tarih Vakfı Yayınları,

"Divanyolu" Beşir Ayvazoğlu, Ötüken Yayınları

"İstanbul Mekânlar ve Zamanlar" Cahit Kayra, Akbank Yayınları ve daha da fazlası için

<http://eminonuplatformu.org>

MÜZELER

Arkeoloji (0212) 527 77 40 09:30 - 17:00 Pazartesi kapalı

Ayasofya (0212) 522 17 50 09:30 - 16:30 Pazartesi kapalı

Mozaik (0212) 518 12 05 09:30- 17:00 Salı kapalı

Topkapı Sarayı (0212) 512 04 8009:30 - 16:30 Salı kapalı

Türk İslâm Eserleri (0212) 518 18 05 09:00 - 17:00 Pazartesi kapalı

Hat (0212) 527 58 51 09:00 - 16:00 Pazartesi kapalı

Yerebatan Sarayı (0212) 522 12 59 09:00 - 17:30

ÖNEMLİ TELEFONLAR

Eminönü Belediyesi (0212) 516 52 30
Em. Bld. Beyaz Masa (0212) 516 52 30
Em. Bld. Kültür Merkezi (0212) 458 61 84
Turizm Polisi (0212) 528 53 69
Deniz Otobüsleri (0212) 516 12 12
Eminönü Vapur İskelesi (0212) 526 15 03
Eminönü İETT (0212) 511 51 48

EMİNÖNÜ ve ULAŞIM

Halkalı - Sirkeci - Halkalı Hafta içi sabah 5.45'ten gece 23.45'e kadar, her 15 dakikada bir. Eminönü ilçesinde Cankurtaran - Kumkapı - Yenikapı istasyonlarında durur. Hafta sonları ve tatil günlerinde yarım saatte bir uygulanır.

Kabataş - Zeytinburnu - Kabataş Hafta içi sabah 5.30'dan gece 23.30'a kadar, günün değişik saatlerine göre 5 ile 15 dakikada bir. Eminönü ilçesinde Laleli - Üniversite - Beyazıt - Çemberlitaş - Sultanahmet - Gülhane ve Sirkeci istasyonlarında durur. Hafta sonları ve tatil günlerinde günün değişik saatlerine göre 10 ile 25 dakikada bir uygulanır

Eminönü'ne Sarıyer - Kadıköy ve Üsküdar'dan hafta içi sabah ve akşam saatlerinde. Yenikapı'dan Bandırma - Yalova - Mudanya - Bakırköy - Bostancı günde 2-8 sefer.

Daha fazla bilgi için

Tel: (0212)516 12 12

Telefon'dan bilet satış ve rezervasyon : 0212 444 4 436

Cep Telefonundan Bilet ve Rezervasyon : 444 4 436

İnternet'ten Bilet satış ve rezervasyon:<http://www.ido.com.tr>

Eminönü'nden Üsküdar - Kadıköy - Boğaz - Adalar günün değişik saatlerinde
Tel:0212 526 15 03

İstanbul'un hemen her semtinden Eminönü'ne İETT ve Özel Halk Otobüsleri günün değişik saatlerinde ulaşım sağlar.

Daha fazla bilgi için Eminönü İETT Tel: 0212 511 51 48

Eminönü bölgesine özel araçla gelmek isteyenler için 100 aracın üstündeki Otopark alanları harita üzerinde Mavi (P) ile işaretlenmiştir.

Özellikle haftasonları bu noktalarda kolaylıkla yer bulunabilir.

Hafta içinde ise otoparklardaki yoğunluktan dolayı ulaşım için toplu taşıma araçları tercih sebebidir.